

Ewa Wierzchowska Szkoła Podstawowa nr 8 w Inowrocławiu

Spacer edukacyjny - małe kroki do dużych zmian

Pytanie dotyczące edukacji: „Czy chcemy coś zmienić?” wydaje się zawsze na czasie. Ale czy my, nauczyciele jesteśmy gotowi na zmiany? Czy jesteśmy gotowi na dzielenie się wiedzą nie tylko z uczniem, ale też z kolegą, koleżanką – i tymi początkującymi, i tymi ze znacznym doświadczeniem w pracy zawodowej. Czy jesteśmy gotowi przyznać, że czasem i nam nie wszystko wychodzi, a klasa czy uczeń może stwarzać problemy nauczycielowi, bez względu na jego doświadczenie zawodowe. Sposobem do pokonania problemów i zbudowanie wspierającego się zespołu nauczycieli jest wykorzystanie **spaceru edukacyjnego**. Spacer edukacyjny to nie hospitacja, która niejednemu z nas kojarzy się z oceną pracy nauczyciela czy przygotowaniem lekcji na pokaz, to obserwacja wybranych zagadnień w czasie krótkiej, zapowiedzianej wizyty odwiedzających klasę oraz wnikliwa analiza, która daje nam nowe możliwości wspólnego rozwiązania problemów, np. z mało aktywną klasą, jak i poszerzanie warsztatu pracy o techniki i metody pracy stosowane przez nasze najbliższe grono pedagogów.

Zazwyczaj skupiamy się na programach nauczania, analizujemy podstawę programową czy organizację pracy szkoły. Zmian chcemy, zawsze na lepsze. Ale bywa, że często nie umiemy ich wprowadzić. Bynajmniej my, nauczyciele tak to odczuwamy. Narzekamy na uczniów, bo kiedyś byli inni, bardziej zaangażowani, chętni. Jednak czasy się zmieniają, realia życia i nauki również. Inne są też potrzeby i oczekiwania współczesnego ucznia, rodzica i świata. Zmiana, to jedyna rzecz, która jest pewna i nieuchronna. Więc na tę zmianę powinniśmy się nastawiać. Dziś uczymy młodych ludzi, którzy w przyszłości będą wykonywać zawody, których jeszcze nie znamy. Nie mamy wiedzy na ten temat, co w ich życiu i pracy zawodowej będzie najważniejsze, jakie umiejętności i predyspozycje pozwolą im się odnaleźć na rynku pracy i w życiu codziennym. A do tego mamy ich przygotowywać, nawet jeśli jest to trochę nauka w ciemno. Jedno jest pewne – zmiana. Dlatego tak ważne jest byśmy jako nauczyciele kładli nacisk na kompetencje kluczowe, w tym umiejętność komunikacji, oraz pracę w grupie, podejmowanie wspólnych wyzwań i kształcenie przez całe życie. Dążymy do wykształcenia społeczeństwa gotowego do zdobywania nowych wiadomości i umiejętności zgodnie z potrzebami rozwijającego się i zmieniającego się świata.

Uczymy dzieci i młodzież przez liczne ćwiczenia, ale i przez dawanie przykładu. Uczniowie są świetnymi obserwatorami, warto więc to wykorzystać.

Spacer edukacyjny, to strategia dzielenia się doświadczeniem przez nauczycieli oraz upowszechniania dobrych praktyk, która wypracowana została na Uniwersytecie w Pittsburgu w USA (Janusz Żmijski „Spacer edukacyjny”) i realizowana w wielu amerykańskich szkołach w celu poprawy jakości pracy szkoły.

Jak pisze Magdalena Dobrzyńska (Spacer edukacyjny CEO) spacer edukacyjny: służy doskonaleniu warsztatu pracy nauczycieli, pomaga we wprowadzeniu w szkole zwyczaju rozmawiania wspólnym językiem o praktyce nauczania, polega na koleżeńskej obserwacji pracy uczniów i nauczycieli w klasie (najlepiej, gdy obserwatorami są nauczyciele z tej samej lub współpracującej szkoły, którzy mogą również skorzystać z odwiedzin w klasach – wyciągnąć z nich wnioski do przemyślenia i zastosowania podczas własnych lekcji), w jego wyniku nauczyciele wspólnie z obserwatorami wypracowują rozwiązania pojawiających się trudności, pracują nad ulepszeniem nauczania (idea spaceru edukacyjnego zakłada, że uczą się wszyscy jego uczestnicy), spacer edukacyjny służy zdiagnozowaniu pewnych zjawisk i znalezieniu satysfakcjonujących rozwiązań – nigdy ocenie pracy nauczycieli.

Jak, to wygląda w praktyce?

Spacer, realizują nauczyciele najczęściej jednej szkoły. Obserwują części lekcji (około 10-15 minut) w poszczególnych klasach. W ciągu jednej godziny zespół nauczycieli obserwujących odwiedza wybrane klasy, obserwując różne części lekcji i zwraca uwagę na wcześniej ustalone zagadnienia, np. aktywność pracy uczniów, wykorzystanie pomocy dydaktycznych, stosowanie elementów oceniania kształtującego przez nauczyciela, współpracę uczniów – praca w grupach lub w parach.

Zespół nauczycieli obserwujący fragmenty lekcji zapisuje uwagi zgodnie z przygotowanym wcześniej arkuszem obserwacji, by zdobyte informacje przeanalizować i przedyskutować na wspólnym zebraniu obserwatorów i nauczycieli. Ważne, iż nie jest to forma oceny pracy nauczyciela, jak w klasycznej hospitacji. Obserwacji podlegają przede wszystkim działania uczniów, które są dowodem ich uczenia się, oraz wpływ tego, co robi nauczyciel, na efektywność uczenia się. Po analizie arkuszy obserwacji można wyciągnąć wnioski, czy uczniowie pracują lub zachowują się tak samo na wszystkich lekcjach, jak

metody ich aktywizują lub skłaniają do większej uwagi. Informacje te są cenne dla całego uczącego grona i pozwalają podpatrzeć techniki i metody, o których wiemy, ale nie zawsze stosujemy na naszych lekcjach. Nauczyciele uczą się od siebie nawzajem, współpracują zapraszają na swoje codzienne lekcje kolegów nauczycieli i mogą wypracować wspólne, efektywne metody w procesie dydaktycznym i wychowawczym. Jest to również cenne doświadczenie i przykład dla uczniów. Uczniowie, którzy są poinformowani o tym, że będą odwiedzani przez innych nauczycieli w ciągu kilku minut lekcji, nie będą spięci i zestresowani, jak na typowej hospitacji czy lekcji pokazowej. Z czasem przyzwyczajają się do odwiedzin, co będzie sprzyjało ich naturalnym zachowaniom podczas lekcji i lepszej analizie ich działań. Współpraca nauczycieli to również okazja do pokazania uczniom, jak ważne jest zdobycie i ćwiczenie kompetencji pracy w grupie na różnych przedmiotach, by być przygotowanym na wyzwania dorosłości.

4 etapy Spaceru edukacyjnego (M. Dobrzyńska)

1. **Określenie problemu** – wspólna identyfikacja problemu przez radę pedagogiczną, nad którym chcieliby pracować. Ustala wzorzec, czyli jakich zachowań, interakcji na lekcji oczekujemy, np. *Uczniowie na lekcji uczą się we współpracy (pary, grupy)* lub *Działania ucznia odnoszą się do celów lekcji*.

2. **Wyznaczenie zespołu spacerującego i zaplanowanie spaceru** – Kto będzie uczestniczył w obserwacji: którzy nauczyciele ze szkoły czy goście z innej placówki, a może uczniowie? Która część lekcji będzie obserwowana?

Po dokonaniu ustaleń zespół obserwatorów określa dowody, czyli możliwe do zaobserwowania działania uczniów na lekcji świadczące o występowaniu oczekiwanego wzorca. Dla przykładu, jeśli wzorcem jest: *Uczniowie uczą się we współpracy*, szukamy odpowiedzi na pytanie: *Po czym to poznamy podczas lekcji?*, a działaniem potwierdzającym wzorzec może być np. *Uczniowie w parach ustalają odpowiedź na pytanie zadane przez nauczyciela*. Zespół opracowuje arkusz obserwacyjny, przy czym jest ważne, by wszyscy obserwujący tak samo rozumieli ustalone wskaźniki.

3. **Spacer i zebranie „wzorców”** – uczestnicy spaceru koncentrują się wyłącznie na ustalonych wcześniej wskaźnikach, obserwują przede wszystkim uczniów – ich działania są dowodem uczenia się. Robiąc notatki i omawiając spostrzeżenia, obserwatorzy posługują się

językiem faktów. W żaden sposób nie wartościują, nie oceniają ani nie interpretują tego, co widzą.

4. Wspólne omówienie wniosków i zaplanowanie dalszej pracy – spacer edukacyjny zapewnia nauczycielom bezpieczeństwo i pewność, że ani oni, ani ich praca nie będą przedmiotem oceny lub krytyki. Następnie rada pedagogiczna wspólnie opracowuje wnioski oraz planuje działania dotyczące poprawy lub rozwoju danego obszaru.

Jak ustalono już w 2014 roku na VIII Świętokrzyskiej Konferencji Dyrektorów i Nauczycieli-Liderów w Kielcach, spacer edukacyjny może być również zastosowany jako niestandardowa forma obserwacji lekcji/zajęć w ramach sprawowanego przez dyrektora nadzoru pedagogicznego, np. jako element prowadzonej w przedszkolu lub szkole ewaluacji wewnętrznej. Małgorzata Jas przedstawia ABC dla dyrektora z cennymi wskazówkami i opracowanymi przykładowymi kartami notatek obserwowanych części lekcji (Świętokrzyskie Centrum Edukacji Nauczycieli, 2014).

Spacer edukacyjny to również sposób na wprowadzenie innowacji pedagogicznej do szkoły w celu doskonalenia warsztatu pracy nauczycieli. Dzięki współpracy między nauczycielami służyć ma długofalowej poprawie uczenia się i nauczania w szkole. Jak pisze Dorota Szaleniec-Plichta w opracowaniu innowacji pedagogicznej „Spacer edukacyjny droga do sukcesu zawodowego nauczycieli” - pomaga on wprowadzić w szkole zwyczaj rozmawiania wspólnym językiem o praktyce nauczania. Może wbyć wykorzystany również jako realne narzędzie do efektywniejszej pracy nauczyciela z uczniem i poprawy jakości kształcenia w danej jednostce edukacyjnej.

Spacer edukacyjny (obserwacyjny) może być cennym sposobem poszerzania wiedzy nauczycieli i dzielenia się doświadczeniem w przyjaznej atmosferze otwartej na rozwój, a nie presję i ocenę. Jak pokazują przykłady może być metodą na rozwinięcie warsztatu pracy nauczyciela, poprawienie jakości pracy szkoły czy narzędziem wykorzystywanym w ewaluacji wewnętrznej. Może być odrębnym tematem innowacyjnego działania szkoły, jak w Zespole Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich w Kaliszu, lub sposobem na podsumowanie kilkumiesięcznych działań zespołu nauczycielskiego w ramach Laboratorium Praktyki Edukacyjnej (Magdalena Kreczko „Uczeń a potem podstawa programowa”). Warto więc zapoznać się z tą przyjazną dla nauczyciela metodą pracy i zachęcić kolegów nauczycieli do

wspólnego działania, by mały krok każdego z nas wpłynął na dużą zmianę w podejściu do rozwoju nauczyciela z korzyścią dla szkoły, a przede wszystkim dla naszego ucznia.

Netografia:

1. Dobrzyńska M., Spacer edukacyjny, Wyd. Fundacja CEO,
[spacer_educacyjny_dobrzynska_as1_tak.pdf \(ceo.org.pl\)](http://spacer_educacyjny_dobrzynska_as1_tak.pdf(ceo.org.pl))
2. Jas M., Świętokrzyskie CDN, 2014, Kielce
[Malgorzata_Jas_Spacer_educacyjny_w_nadzorze_pedagogicznym_dyrektora.pdf \(scdn.pl\)](http://Malgorzata_Jas_Spacer_educacyjny_w_nadzorze_pedagogicznym_dyrektora.pdf(scdn.pl))
3. Kreczko M., „Uczeń a potem podstawa programowa” [294.pdf \(npseo.pl\)](http://294.pdf(npseo.pl))
4. Szaleniec-Plichta D., Innowacja pedagogiczna „Spacer edukacyjny drogą do sukcesu zawodowego nauczycieli”, Kalisz [Spacer edukacyjny drogą do sukcesu zawodowego nauczycieli - Zespół Szkół Gastronomiczno-Hotlarskich im. Janka Bytnara Rudego w Kaliszu \(zsgh.kalisz.pl\)](http://Spacer_educacyjny_drogą_do_sukcesu_zawodowego_nauczycieli_-_Zespól_Szkół_Gastronomiczno-Hotlarskich_im._Janka_Bytnara_Rudego_w_Kaliszu(zsgh.kalisz.pl))
5. Źmijski J., Spacer edukacyjny, [spacer-edukacyjny.pdf \(szkolazklasa.org.pl\)](http://spacer-edukacyjny.pdf(szkolazklasa.org.pl))